

УДК 69.003.2

Н.В. Боліла

старший викладач

ORCID: 0000-0002-3353-8347

Л.В. Гусарова

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0002-3826-2546

Київський національний університет будівництва і архітектури

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНИЙ БЕЗПЕЦІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті проведено аналіз сучасного розвитку будівельної галузі і будівельних підприємств у контексті дослідження їх економічної безпеки. Розглянуто сутність економічної безпеки будівельних підприємств. Виявлено загрози, які впливають на її рівень.

Ключові слова: економічна безпека, будівельне підприємство, загрози економічній безпеці, ризики.

Вступ. В сучасних умовах господарювання під час формування ринкової економіки, в умовах євроінтеграційних процесів в Україні, проблема економічної безпеки є досить актуальною, оскільки підприємства працюють в умовах різноманітних зовнішніх та внутрішніх ризиків, а конкурентне економічне середовище приховує численні загрози. Ця обставина вимагає від суб'єктів управління підприємством побудови комплексної системи, спрямованої на підвищення рівня економічної безпеки.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасні науковці - економісти в останні роки значну увагу приділяють поняттю як економічна безпека суб'єктів господарювання. Для будівельних підприємств таке поняття є малознайомим і недостатньо вивченим. Дослідженню питань економічної безпеки будівельних підприємств присвячені роботи Гойко А.Ф., Сорокіної Л.В., Рижакіної Г.М., Федосової О.В., Молодід О.О., Вахович І.В., Микитася М.В., Стеценка С.П., та інших.[2]

Незважаючи на значну кількість наукових праць за цією тематикою, актуальними залишаються питання, які спрямовані на підвищення рівня економічної безпеки підприємств будівельної галузі.

Постановка завдання. Кожному підприємству притаманна своя система загроз. Для забезпечення ефективного функціонування підприємства, його керівниками повинно бути точно визначено пріоритетні загрози та розроблено комплекс заходів для їх своєчасного виявлення та запобігання.

Основна частина. Економічна безпека визначається як стан надійного і тривалого функціонування підприємства, як «захищеність її життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз», яка забезпечується системою заходів спеціального правового, економічного, організаційного, інформаційно-технічного і соціального характеру. [1]

Кожне підприємство являє собою систему, елементи якої тісно пов'язані між собою, тому діяльність націлена на забезпечення економічної безпеки підприємства повинна також носити системний характер. Так як основні характеристики системи економічної безпеки підприємства залежать від об'єкта захисту, який є складним і багатограним, то необхідно комплексно підходити до процесу управління системою економічної безпеки.

Комплексна система забезпечення економічної безпеки підприємництва – це сукупність взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, які здійснюються з метою захисту підприємницької діяльності від реальних або потенційних дій фізичних і юридичних осіб, що можуть привести до суттєвих економічних втрат.

Оскільки склад і структура системи економічної безпеки підприємства залежать від виду його діяльності, організаційно-правової форми власності, масштабів то, перш за все, необхідно проаналізувати особливості діяльності будівельних підприємств і визначити основні загрози економічній безпеці підприємств будівельної галузі.

Будівництво є окремою самостійною галуззю економіки країни, яка призначена для введення в дію нових, а також розширення, реконструкції та технічного переоснащення діючих об'єктів виробничого і невиробничого призначення.

Як галузь матеріального виробництва будівництво має ряд особливостей, що відрізняють його від інших галузей. Особливості галузі пояснюються характером його кінцевої продукції, своєрідними умовами праці, своєрідних властивостей застосовуваних технологій, техніки, методами організації будівельного процесу та особливостями технології будівельного виробництва. Так як технологія будівельного процесу є досить складною, то помилка навіть одного робітника може привести до аварій на об'єктах будівництва, в результаті яких підприємство зазнає значних фінансових і матеріальних збитків.

Територіальна віддаленість об'єктів будівництва ускладнює управління процесом будівництва, що впливає на зростання транспортних ризиків та ризиків втрати матеріальних цінностей.

Великий вплив на техніко-економічні показники будівництва має фактор часу, так як спорудження об'єкта будівництва триває місяці, а то й роки. Довга тривалість процесу будівництва приводить до відволікання капіталу з обігу. Складність прогнозування та планування фінансових потреб будівельного підприємства, які можуть змінюватись протягом процесу будівництва, наприклад, зміна цін на будівельні матеріали, може викликати непередбачуване призупинення будівельного процесу і, як наслідок, привести до втрати іміджу суб'єкта підприємництва і значних фінансових втрат.

Будівництво також характеризується певними особливостями у забезпеченні персоналом. Більшість будівельних працівників, як правило, набирають для виконання певного етапу робіт, що впливає на відсутність згуртованості колективу, можливі порушення трудової дисципліни та погіршення якості робіт.

В умовах ринкової економіки до особливостей будівельної галузі України відносять правове різноманіття і корумпованість. Велике різноманіття правових інструментів в галузі будівельного права і специфіка договорів на виконання будівельних робіт приводять до невизначеності в розумінні і плучаченні термінів, і, як наслідок, – до конфліктів між учасниками будівельного процесу.

Діяльність будівельних підприємств регламентується і контролюється органами влади. Для того щоб розпочати процес будівництва, необхідно отримати дозвіл на проектування, будівництво та узгодити з відповідними службами. Таким чином, діяльність будівельного підприємства значною мірою залежить від відносин зі структурами державної та місцевої влади. Також органами влади встановлюється або рекомендується і порядок ціноутворення у будівельній галузі. [3]

Зазначені вище особливості, дають можливість визначити зміст основних зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці будівельного підприємства та обумовлюють специфіку її управління. Класифікацію загроз, що впливають на економічну безпеку будівельних підприємств представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Загрози економічній безпеці підприємств будівельної галузі

Загрози економічній безпеці будівельних підприємств	
Внутрішні загрози	Зовнішні загрози
<ul style="list-style-type: none"> - невизначеність цілей; - ризикована політика фінансування; - неефективне управління активами та капіталом; - низька кваліфікація управлінського персоналу; - сезонні коливання у сфері будівництва; - зношеність основних засобів більшості підприємств будівельної галузі; - простої обладнання; - невмотивована поведінка персоналу, зростання рівня плинності кадрів, через низький рівень заробітної плати, значні фізичні навантаження в роботі виробничого персоналу, працею в складних небезпечних умовах тощо; - відсутність або поверхневе ставлення до маркетингової стратегії; - зниження якості кадрового потенціалу та ефективності його використання, - значний термін оборотності обігових коштів; - неправильна збутова політика; - низька конкурентоспроможність продукції. 	<ul style="list-style-type: none"> - кризовий стан національної економіки; - політична нестабільність; - розвиток тіньового сектору у сфері будівництва; - недосконалість чинного законодавства; - високий рівень інфляції; - зміна валютного курсу; - високий рівень кредитних ставок; - зниження кількості та якості трудових ресурсів; - низька купівельна спроможність населення; - слабе технічне регулювання; - недосконала конкуренція; - нестача інвестицій і якісних вітчизняних будматеріалів; - енергетична залежність від інших держав; - форс-мажорні обставини (стихійні лиха, військові конфлікти тощо); <i>Загрози з боку постачальників:</i> - неналежне виконання договорів; - неритмічність постачання; - високий рівень цін; <i>Загрози з боку споживачів:</i> - відмова від відвантаженої продукції або затримка її оплати; - розрив договірних відносин.

Висновки. Відсутність стабільності економічного розвитку підприємств, значний рівень залежності від різного виду загроз та небезпек, випадки недобросовісної конкуренції, фіктивного підприємництва, рейдерських атак, обумовлюють необхідність вирішення сукупності проблем для подальшого розвитку будівельної галузі країни, створення надійної та ефективної системи фінансової безпеки будівельних підприємств в Україні.

Для протидії і боротьби з різного роду загрозами та небезпеками необхідним є створення системи фінансово-економічної безпеки та ефективне управління нею.

Таким чином, при формуванні системи фінансово-економічної безпеки будівельного підприємства необхідно враховувати специфіку його діяльності та вище зазначені загрози нормальному функціонуванню і розвитку.

Метою формування системи фінансово-економічної безпеки будівельного підприємства є захист його діяльності від зовнішніх та внутрішніх загроз для забезпечення стабільного функціонування підприємства та фінансово-економічного зростання.

Список літератури:

1. Рижаківа Г. М. Альтернативні аналітичні інструменти забезпечення економічної безпеки державного інвестування будівельних проєктів / Г. М. Рижаківа, С. П. Стеценко, З. В. Лагута // Управління розвитком складних систем. - 2013. - Вип. 16. - С. 203-208. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2Cy013_16_38.

2. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою підприємств будівництва: [моногр.] / Л.В. Сорокіна, А.Ф. Гойко, С.П. Стеценко, К.В. Ізмайлова та інші. – К.: Київський національний університет будівництва і архітектури, Кривий Ріг: Видавець ФОП Чернявський Д.О. 2017. – 404 с.

3. Столбов В.Ф. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств / В.Ф.Столбов, Г.М.Шаповал // Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник. – 2013. – №111. – С.103-108.

4. Мазур І.І. Детінізація економічної як пріоритет еко+ номічної безпеки України / І. І. Мазур // Стратегічні пріоритети. — 2008. — № 3(8). — С. 76—83.

5. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / [Гейсць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.] / за ред. В.М. Гейсця. – Харків : ІНЖЕК, 2006. – 240 с.

6. Стеценко С. П. Теоретичні аспекти дослідження економічної безпеки регіону на основі соціально-економічного моніторингу [Електронний ресурс] / С. П. Стеценко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 23. – С. 121–123. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_23_28.

7. Стеценко С.П. Економічна безпека: сутність і структура / С.П. Стеценко // Інвестиції: практика та досвід. — 2013. — № 24. — С. 104—106.

References:

1.Ryzhakova, H. M., Stetsenko, S. P. and Lahutina, Z. V. (2013), “Al'ternatyvni analitychni instrumenty zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavnoho

investuvannya budivel'nykh proektiv", *Upravlinnia rozvytkom skladnykh system*, Vol. 16, pp. 203-208, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2Su013_16_38.

2. *Ekonometrychnyj instrumentarij upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv budivnytstva*: [monohr.] / L.V. Sorokina, A.F. Hojko, S.P. Stetsenko, K.V. Izmajlova ta inshi. (2017), K.: Kyivs'kyj natsional'nyj universytet budivnytstva i arkhitektury, Kryvyj Rih: Vydavets' FOP Cherniavs'kyj D.O, 404 p.

3. Stolbov, V.F. and Shapoval, H.M. (2013), "Osoblyvosti upravlinnia systemoiu finansovo-ekonomichnoi bezpeky budivel'nykh pidpriemstv ", *Komunal'ne hospodarstvo mist. Naukovo-tekhmichnyj zbirnyk*, vol. 11, pp.103-108.

4. Mazur, I. I. (2004), "Detinizatsiia ekonomiky v konteksti ekonomichnoi bezpeky Ukrainy", *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky*, VPTs "Kyivs'kyj universytet", vol. 4, pp 10

5. Heiets, V. M., Kyzym, M. O., Klebanova, T. S. & Cherniak, O. I. (2006) *Modeliuvannya ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo* [Modeling of economic security: state, region, enterprise]. Kharkiv, INZhEK, 240 p. [in Ukrainian]

6. Stetsenko S. P. (2013) *Teoretychni aspekty doslidzhennya ekonomichnoyi bezpeky rehionu na osnovi sotsial'no-ekonomichnoho monitorynhu* [Theoretical aspects of the study of the economic security of the region on the basis of socio-economic monitoring], *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol.23, pp. 121-123. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_23_28. (Accessed 03 November 2017) [in Ukrainian]

7. Stetsenko, S.P. (2013), "Economic security: essen ce and structure", *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 24, pp. 104—106. 12. Shajdorov, O.I. (2011), "Economic security in the national security system", *Universytets'ki naukovy zapysky*, vol. 4, pp. 395—400.

Н.В.Болила, Л.В.Гусарова

Классификация и систематизация угроз экономической безопасности строительных предприятий

В статье проведен анализ современного развития строительной отрасли и строительных предприятий в контексте исследования их экономической безопасности. Рассмотрена сущность экономической безопасности строительных предприятий. Выявлено угрозы, влияющие на ее уровень.

Ключевые слова: экономическая безопасность, строительное предприятие, угрозы экономической безопасности, риски.

N.Bolila, T.Kishchenko

Classification and systemization through economic security of building enterprises
The article analyzes the modern development of the construction industry and construction enterprises in the context of the study of their economic security. The essence of the economic security of construction enterprises is considered. Threats affecting its level were indentified.

Keywords: economic security, construction enterprise, threats to economic security, risks.